

**การใช้สารเสพติดและแนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติด
ตามมุมมองของบิดามารดานักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคตะวันออก
ของประเทศไทย: การศึกษาเชิงคุณภาพ**
**Substance Use and Prevention Approaches from
the Perspectives of University Students' Parents
in Eastern Thailand: A Qualitative Study**

จินห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส, ประ.ด. (การพยาบาล) ¹

Jinjutha Chaisena Dallas, Ph.D. (Nursing) ¹

ทองสวย สีทานนท์, ประ.ด. (การพยาบาล) ²

Thongsouy Sitanon, Ph.D. (Nursing) ²

ไพบุณย์ โสภณสุภาพ, ประ.ด. (การวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา) ³

Paiboon Soponsuwapap, Ph.D. (Research and Statistics in Cognitive Science) ³

ดราวรรณ ตีะปันทา, ค.ด. (จิตวิทยาการศึกษา) ⁴

Darawan Thapinta, Ph.D. (Educational Psychology) ⁴

พวงทอง อินใจ, ประ.ด. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม) ⁵

Puangtong Inchai, Ph.D. (Education and Social Development) ⁵

เนาวรัตน์ นาคดี, บ.บ.บ. (การตลาด) ⁶

ดวงใจ วัฒนสินธุ์, ประ.ด. (การพยาบาล) ⁷

Naowarat Nakdee, B.B.A. (Marketing) ⁶

Duangjai Vatanasin, Ph.D. (Nursing) ⁷

¹ รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ วิทยาเขตอู่ฮั่น

¹ Associate Professor, Faculty of Nursing, Panyapiwat Institute of Management EEC Campus

² อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

² Instructor, Phrapokklao Nursing College, Chanthaburi, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

² ผู้เขียนหลัก (Corresponding author) E-mail: thongsouy@pnc.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

³ Assistant Professor, Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University

⁴ ศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴ Professor, Faculty of Nursing, Burapha University

⁵ พยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁵ Registered Nurse, Faculty of Medicine, Burapha University

⁶ นักสืบสวนสอบสวน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 2

⁶ Investigator, Narcotics Control Office Region 2

⁷ รองศาสตราจารย์ สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย

⁷ Associate Professor, Srisavarindhira Thai Red Cross Institute of Nursing

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย เพื่อศึกษามุมมองของบิดามารดานักศึกษา มหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เกี่ยวกับการใช้สารเสพติดและแนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติด ผู้ให้ข้อมูลเป็นบิดาหรือมารดานักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 10 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2567 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ และวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของบิดามารดาในการป้องกันการใช้สารเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ยาเสพติดคืออุปสรรคของเป้าหมาย ความหวังของพ่อแม่ และป้องกันยาเสพติดด้วยเกราะทางใจและสังคม สำหรับประเด็นป้องกันยาเสพติดด้วยเกราะทางใจและสังคม ประกอบด้วยประเด็นรอง 8 ประเด็น ได้แก่ ประสบการณ์เพื่อสร้างการเรียนรู้ สื่อสารอย่างสร้างใจ ดูแลห่างๆ อย่างห่วงๆ สายใยผูกพันไม่หันสู่ยาเสพติด เข้าใจเพื่อไปต่อ อิสระเพื่อนำพาอนาคต ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างสุข และสอนคบเพื่อนที่ไม่ทำให้พลาด

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเยาวชนควรนำมุมมองของบิดามารดาในการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลนักศึกษามหาวิทยาลัย เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดต่อไป
คำสำคัญ: บิดามารดา นักศึกษา มหาวิทยาลัย การใช้สารเสพติด การป้องกัน

Abstract

This qualitative descriptive research aimed to explore the perspectives of university students' parents in the Eastern Thailand regarding substance use and its prevention approaches. The participants included 10 parents of university students from this region. The research instruments comprised a personal information recording form and an in-depth interview guide. The data were collected through in-depth interviews from January to April 2024. The data were analyzed using frequency and thematic analysis.

The research results revealed that parental perspectives on preventing substance use among university-level youth encompassed three main themes: 1) Drugs as obstacles to goals, 2) Parental hopes, and 3) Preventing substance use through mental and social fortification. The mental and social fortification for substance prevention theme included eight subthemes including learning through experience, fostering constructive communication, caring from a distance, maintaining bonds to avoid drugs, understanding to move forward,

having freedom to shape the future, promoting joyful and creative activities, and teaching youth to choose supportive friends.

This research suggests that health professionals involved in youth care apply the parental perspectives identified in this research to effectively prevent substance use among university students.

Keywords: Parents, Students, University, Substance use, Prevention

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการใช้สารเสพติดเป็นปัญหาดังกล่าวที่สำคัญและท้าทายในหลายประเทศทั่วโลกแม้ว่าจะมีการออกมาตรการและนโยบายต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขอย่างต่อเนื่องก็ตาม จากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลก ปี ค.ศ. 2024 พบจำนวนผู้ใช้ยาเสพติดเพิ่มขึ้นเป็น 292 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2022 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2024) และมากกว่าหนึ่งในสี่ของประชากรอายุ 15–19 ปี คีร์กีซสถาน คิดเป็นจำนวนวัยรุ่น 155 ล้านคน นอกจากนี้ยังพบว่า กัญชาเป็นยาออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในกลุ่มวัยรุ่น โดยประมาณร้อยละ 4.70 ของผู้ที่มีอายุ 15–16 ปี ใช้กัญชาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในปี 2561 สำหรับปัญหาการสูบบุหรี่นั้น ส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่วัยรุ่น โดยในปี พ.ศ. 2561 พบว่า ทั่วโลกมีการสูบบุหรี่อย่างน้อย 1 ใน 10 ของวัยรุ่นอายุ 13–15 ปี (World Health Organization, 2021)

สำหรับประเทศไทย สถานการณ์การใช้สารเสพติดยิ่งวิกฤตกว่า ในปัจจุบันมีเยาวชนใช้สารเสพติดเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ประชาชนได้รับผลกระทบและเกิดปัญหาทางสังคมในวงกว้าง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ประจำปีงบประมาณ 2567 พบว่า ทุกช่วงอายุของประชาชนรวมทั้งเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี มีความเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด

โดยพบว่า ช่วงอายุ 20–24 ปี มีความเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 25–29 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.10 โดยพบปัญหายาเสพติดในประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 30.50 ซึ่งยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ยาบ้า (ร้อยละ 85.50) ยาแก้ไอที่นำมาผสมกับยาอื่นที่ไม่ใช่เพื่อการรักษา (ร้อยละ 30.50) ยาไอซ์ (ร้อยละ 6.50) สารระเหย (ร้อยละ 2.50) และยาอี (ร้อยละ 1.20) โดยพบว่า เยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เป็นกลุ่มที่เข้าถึงการใช้ยาเสพติด ซึ่งเกิดจากปัญหาการขาดการจัดระเบียบรอบสถานศึกษา เช่น ร้านเหล้า สถานบันเทิง โดยประชาชนมีความเห็นว่าควรมีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและ/หรือการจัดระเบียบรอบสถานศึกษาด้วย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดและการเข้าถึงสารเสพติดมีหลายประการ เช่น การพัฒนารูปแบบของสารเสพติดชนิดใหม่ที่เข้าถึงได้ง่ายและดึงดูดความสนใจของวัยรุ่นแต่มีฤทธิ์รุนแรง โดยพบว่า กัญชาสังเคราะห์เป็นสารเสพติดที่เฝ้าระวังมากที่สุด (1,243,807 คน) รองลงมาคือ ยาบ้าสูตรใหม่ (987,654 คน) และสารระเหยประเภทใหม่ (823,471 คน) (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, 2563) นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษายังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด ได้แก่ ความเครียด และปัญหาสุขภาพจิต โดยพบว่า เยาวชนที่มีภาวะซึมเศร้าหรือวิตกกังวลมีความเสี่ยงสูงในการใช้สารเสพติด

การมีทัศนคติและความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับสารเสพติดว่าไม่เป็นอันตราย เช่น บุหรี่ไฟฟ้า แต่ในความเป็นจริงคือมีผลกระทบหลากหลายมิติจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า (ชนากร ธนวัฒน์, 2567) ส่วนปัจจัยด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตวิทยา และด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็ล้วนเป็นปัจจัยสาเหตุในการใช้สารเสพติดในเยาวชน (อรดา กุเจริญ, 2564) อีกทั้งสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ที่อาจมีแหล่งมั่วสุมหรือสถานบันเทิงใกล้สถานศึกษา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) เยาวชนที่มีปัญหาทางการเงินจากความยากจน ครอบครัวไม่สามารถให้การสนับสนุนได้ จึงมีโอกาสนในการหารายได้จากการค้ายาเสพติด การมีปัญหความสัมพันธ์ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น อาจส่งเสริมการใช้สารเสพติดในเยาวชนเพิ่มขึ้นได้ (วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์, 2566) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ยาเสพติดได้แทรกซึมถึงเยาวชนกลุ่มต่างๆ แม้แต่กลุ่มที่กำลังได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นที่มีโอกาสในการสำเร็จการศึกษาและออกมาเป็นกำลังสำคัญระดับมัธยมของประเทศชาติ ดังนั้น การศึกษาถึงบริบทของยาเสพติดในเยาวชนระดับอุดมศึกษาจึงเป็นประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งที่สังคมจำเป็นต้องให้ความสนใจเช่นเดียวกับกลุ่มอื่นๆ

บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการดูแลเยาวชนให้ปลอดจากการใช้สารเสพติด เนื่องจากบิดามารดามีอิทธิพลสูงสุดต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของวัยรุ่น (Cox, Washburn, Croff, & Ringwalt, 2021; Rusby, Light, Crowley, & Westling, 2018) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม สามารถป้องกันความเสี่ยงในการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นได้ (วรภรณ์ ประทีปธีรานันต์, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของสรวิษฐ์ เหล่าตรุณ, จินห์จุฬา ชัยเสนา ดาลลาส, และภรภัทร เสงอุดมทรัพย์ (2561) ที่พบว่า ครอบครัวเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดได้ ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้าง

ความแข็งแกร่งทางจิตใจของวัยรุ่นและการมีภูมิคุ้มกันต่อการเผชิญปัญหาต่างๆ ที่ไม่นำไปสู่การใช้ยาเสพติด

ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการเฝ้าติดตามและช่วยเหลือวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด โดยเฉพาะบิดามารดาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองและกำกับติดตามวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด หากความสัมพันธ์ของผู้ปกครองหรือบิดามารดากับบุตรไม่ดี ย่อมส่งผลต่อความเปราะบางทางจิตใจที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด (จินห์จุฬา ชัยเสนา ดาลลาส, 2567) เช่นเดียวกับการศึกษาของวรภรณ์ มั่งคั่ง, จินตนา วัชรสินธุ์, และวรรณิ์ เดียวอิสระ (2559) ที่พบว่า ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในวัยรุ่นชาย และเสนอแนะว่าควรมีวิธีการลดความขัดแย้งในครอบครัว และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหการใช้สารเสพติด

ทีมผู้วิจัยเป็นบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ การดูแลผู้ใช้สารเสพติด มีเจตนารมณ์ในการสร้างภาคีเครือข่ายวิชาการและภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงต้องการสร้างองค์ความรู้เพื่อรองรับการจัดทำระบบฐานข้อมูลและผลงานทางวิชาการให้กับศูนย์วิชาการสารเสพติด ภาคตะวันออก ณ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อให้เกิดศูนย์กลางการพัฒนางานวิชาการและศึกษาปัญหาการเสพติดในภาคตะวันออก อีกทั้งบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการกับบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป ด้วยเหตุผลของความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามุมมองของบิดามารดาของเยาวชนระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด โดยใช้กระบวนการของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประโยชน์ของการวิจัยครั้งนี้คือได้มุมมองของบิดามารดาที่สำคัญในการนำไปพัฒนารูปแบบการบำบัดทางจิตสังคมในเยาวชนระดับอุดมศึกษา เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดต่อไป และงานวิจัยยังตอบสนองยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) พ.ศ. 2565–2569

ด้านที่ 1 คือ สร้างและจัดการองค์ความรู้การวิจัยด้านสุขภาพ เพื่อรองรับการดูแลด้านสุขภาพและจิตสังคมของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคม ซึ่งต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กับการพัฒนาระบบสุขภาพตามนโยบายของ สวรส. ที่ไม่สามารถมองข้ามประเด็นหรือผลกระทบทางสุขภาพ และไม่อาจละเลยหรือละทิ้งใครไว้ในกระบวนการพัฒนาดังที่เรียกว่า inclusive development

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษามุมมองของบิดามารดานักศึกษา มหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เกี่ยวกับการใช้สารเสพติดและแนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติด

แนวคิดเบื้องต้นที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของครอบครัว หรือแนวคิดทฤษฎี Family Function ใน The McMaster Approach to Families (Miller, Ryan, Keitner, Bishop, & Epstein, 2000) มาอธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวในการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมและป้องกันปัจจัยเสี่ยงในวัยรุ่น โดยเน้นการทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว โดยการสื่อสารที่เปิดกว้างและชัดเจน การกำหนดขอบเขตและกฎเกณฑ์อย่างเหมาะสม การสนับสนุนทางอารมณ์ และการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความเข้าใจและไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะช่วยให้สมาชิกครอบครัวสามารถพัฒนาทักษะการตัดสินใจและความมั่นใจในตนเองได้ และการแสดงบทบาทของบิดามารดาในฐานะผู้นำที่ดี การให้ความรู้ จะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างเกราะป้องกันให้สมาชิกครอบครัวเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่มีแรงกดดันทางสังคม ดังนั้น ในการทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองเฉพาะของบิดามารดานักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเกี่ยวกับการป้องกันการใช้สารเสพติด

ผู้วิจัยได้นำการวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้กรอบแนวคิด interpretive paradigm มาประยุกต์ใช้ โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยตัวเลขหรือสถิติ การวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสำรวจความคิดเห็น ความรู้สึก และทัศนคติที่สะท้อนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) เพื่อค้นหาและจัดกลุ่มประเด็นสำคัญที่ปรากฏในข้อมูล ซึ่งจะช่วยในการทำความเข้าใจมุมมองของบิดามารดาต่อการป้องกันการใช้สารเสพติด เนื่องจากบิดามารดาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดขอบเขตและแนวทางในการป้องกันการใช้สารเสพติดภายในครอบครัว รวมทั้งมีบทบาทในการสร้างแบบแผนและวางแนวทางให้บุตรเข้าใจถึงผลกระทบของการใช้สารเสพติด ตลอดจนพัฒนาการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการตัดสินใจที่เหมาะสม ตัวแปรที่สนใจศึกษาคือ มุมมองเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด และแนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติด โดยมุมมองของบิดามารดาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งจากการที่บิดามารดามีบทบาทหลักในการกำหนดค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุตร โดยเฉพาะบุตรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น และวัยรุ่นในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงที่เสี่ยงต่อการเริ่มใช้สารเสพติด การที่บิดามารดามีความเข้าใจในเรื่องสารเสพติดจะสามารถช่วยป้องกันไม่ให้บุตรเข้าถึงสารเสพติดหรือมีแนวโน้มที่จะใช้สารเสพติดได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย (qualitative descriptive research)

ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลเป็นบิดาหรือมารดานักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คือ 1) ไม่มีการเจ็บป่วยทางกายหรืออาการทางกายที่รุนแรงหรือไม่มีอาการทางจิตที่ได้รับการวินิจฉัยและรักษาจากจิตแพทย์ ที่จะปัญหาต่อการให้ข้อมูล 2) สื่อสาร

โดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก และ 3) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจนข้อมูลที่ได้มีตัว ไม่มีประเด็นอื่นเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงยุติการสัมภาษณ์ รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 10 คน

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกับนักศึกษา อายุ และอาชีพ จำนวน 3 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

2. แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (semi-structured in-depth interview guide) ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยแนวคำถามทั่วไปแบบกว้างไปสู่แนวคำถามที่เฉพาะเจาะจง มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ประกอบด้วยข้อความหลัก (main questions) จำนวน 1 ข้อ ข้อคำถามเฉพาะ (specific questions) จำนวน 2 ข้อ ข้อคำถามที่ต้องการรายละเอียด (probe questions) จำนวน 1 ข้อ และข้อคำถามสรุป (closing questions) จำนวน 1 ข้อ รวมจำนวน 5 ข้อ โดยข้อคำถามหลักมุ่งไปที่คำถามการวิจัย คือ มุมมองของบิดามารดาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดของเยาวชน และแนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชน

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือนี้ ผู้วิจัยนำแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ประเมินความเหมาะสมของภาษาและความสอดคล้องกับคำถาม และวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาวิจัยคุณลักษณะเชิงปรากฏการณ์ ดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับบุคคลทั่วไป (lay persons) จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเข้าใจของภาษาที่ใช้

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้ 1) หลังจากโครงร่างวิจัยได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการ

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา (เอกสารรับรอง เลขที่ Sci 018/2562 วันที่ 11 ตุลาคม 2566) ผู้วิจัยจึงเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล และ 2) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย รวมทั้งแจ้งว่าข้อมูลจะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประสานงานวิจัยในมหาวิทยาลัยบูรพาดำเนินการประสานผู้ให้ข้อมูลและนัดหมายวันและเวลาสำหรับการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยพบผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนตามวันและเวลาที่นัดหมาย แนะนำตัว ดำเนินการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลตามข้อความชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ ให้ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้เวลาประมาณ 5 นาที จากนั้นผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเทประหว่างการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์คนละ 30-60 นาที ขณะทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมีท่าทีที่เป็นมิตร เป็นกันเอง ไม่กดดัน ไม่มีท่าทีตำหนิหรือตัดสินผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2567

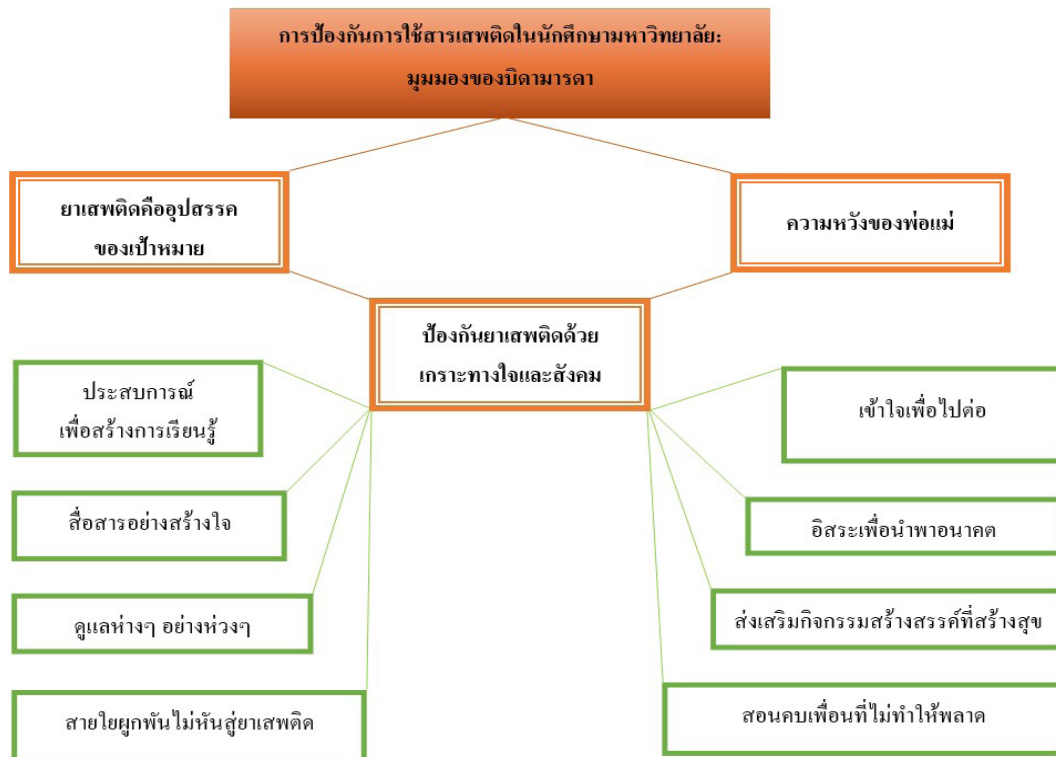
การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้มาถอดเทปคำต่อคำ (transcribed verbatim) 2) อ่านคำสัมภาษณ์หลายๆ รอบ เพื่อแยกข้อมูลประเด็นย่อย (categories) 3) จำแนกจัดหมวดหมู่ข้อมูล นำความเชื่อมโยงมาขยายความ และสรุปเป็นประเด็นหลัก (theme) และ 4) ตรวจสอบข้อค้นพบที่เป็นประเด็นหลัก ประเด็นย่อย และสรุปข้อคิดเห็น (Liamputtong, 2019)

สำหรับการสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ผู้วิจัยใช้ 5 วิธี ได้แก่ 1) การเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมและเป็นตัวแทน (representativeness) คือ บิดามารดาของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ยินยอมในการให้

บทเรียนจากประสบการณ์ของบิดามารดาของนักศึกษา
มหาวิทยาลัย ที่อาจนำไปพิจารณาในกลุ่มอื่นๆ ที่มี
บริบทใกล้เคียงได้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของบิดามารดา พบว่าเป็นบิดา จำนวน 4 คน และเป็นมารดา จำนวน 6 คน มีอายุอยู่ในช่วง 53-58 ปี โดยบิดาประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 1 คน รับจ้าง จำนวน 1 คน และไม่ต้องการระบอบอาชีพ จำนวน 2 คน ส่วนมารดาประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 2 คน เป็นแม่บ้าน จำนวน 2 คน และไม่ต้องการระบอบอาชีพ จำนวน 2 คน

Journal of Phrapokklao Nursing College, Chanthaburi Vol. 35 No. 2 July - December 2024

แผนภาพที่ 1 ประเด็นหลักและประเด็นรองในมุมมองของบิดามารดา
ในการป้องกันการใช้อยาเสพติดในนักศึกษามหาวิทยาลัย

2.1 ยาเสพติดคืออุปสรรคของเป้าหมาย เป็นมุมมองความคิดและความรู้สึกของบิดามารดาที่มีต่อการใช้อยาเสพติดของเยาวชน ซึ่งจะมีผลต่อวิธีการที่บิดามารดาจะบริหารจัดการกับปัญหาและสื่อสารกับบุตรในเรื่องสารเสพติดต่อไป ในมุมมองของบิดามารดาของเยาวชนเห็นว่า การใช้อยาเสพติดเป็นเรื่องไม่ดี การใช้สารเสพติดเป็นอุปสรรคต่อการไปถึงความสำเร็จตามเป้าหมายของการเรียนที่ตั้งไว้ บิดามารดามีมุมมองว่าการติดสารเสพติดนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ส่งผลกระทบบที่ไม่ดีต่อตนเองและคนรอบข้าง และเชื่อว่าเด็กที่ตั้งเป้าหมายในชีวิตที่ดีไว้ จะทำให้มีโอกาสน้อยที่จะไปใช้สารเสพติด ดังคำพูดต่อไปนี้

“เพราะฉะนั้นการดำเนินชีวิตตั้งแต่เรื่องเรียน

เรื่องอะไรเนี่ย อะไรที่มันเป็นอุปสรรคในการที่จะไปถึงเป้าหมาย อย่างเช่นพวกยาเสพติด พวกทะเลาะวิวาท เราก็มุ่งเรียนไปตามวัตถุประสงค์ที่เรามุ่งไว้ อย่างนี้มันก็จะไปได้ตามที่เรามุ่งหวัง ก็จะประมาณนี้ครับ” (F1, P5Line131-133)

2.2 ความหวังของพ่อแม่ ความหวังของบิดามารดาเป็นความคาดหวัง ความปรารถนา หรือเป้าหมายที่บิดามารดามีต่ออนาคตของบุตร ทำให้บิดามารดาคิดหาแนวทางป้องกันการใช้อยาเสพติดที่เป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายของบุตร โดยความหวังมี 3 ประเด็น ได้แก่ ความหวังต่อความสำเร็จการศึกษาของบุตร ความหวังให้บุตรมีความเป็นอยู่ที่ดี และความหวังให้ดูแลบิดามารดาในอนาคต โดยเมื่อบิดา

มารดาบรรลุลความคาดหวังดังกล่าว ก็จะมีความรู้สึกในตนเอง ได้แก่ ความสบายใจ ความโล่งใจ ความภาคภูมิใจ และมีความสุข ดังคำพูดต่อไปนี้

“พอเรียนจบคนหนึ่งก็หลุดพ้นมาได้เริ่มไม่ทุกข์ โส่อก อีกคนหนึ่งก็ไม่ทุกข์หรอก เพราะคนแรกยังผ่านไปได้ คนพี่เขาก็ส่ง เริ่มหันหน้าเข้าวัดบ้าง ใส่บาตร ตอนเช้าบ้าง หากลูกเรียนจบ ความทุกข์มันก็หมดแล้ว ลูกสาวบอกจะจบแล้วนะ แม่ก็โส่อกคิดว่าส่งลูกถึงฝั่งแล้ว เราเลี้ยงลูกสองคนเขาตั้งใจเรียน เขาก็มีความสุขแล้ว การที่สามารถทำได้ ส่งลูกเรียนได้ มันมีคุณค่ากับสิ่งที่มีความหมาย เพราะชีวิตลำบากมาขนาดนี้แล้ว ลูกจบได้ทั้งสองคน ชีวิตก็ไม่ต้องการอะไรแล้ว เขาก็ดีใจหมดทุกข์แล้ว” (M2, P4Line94-95)

2.3 การป้องกันการใช้สารเสพติดในบุตร
บิดามารดาทุกคนมีมุมมองความคิดและความรู้สึกว่า การใช้สารเสพติดของเด็กและวัยรุ่นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี และมีผลกระทบต่ออนาคตและความสำเร็จด้านการเรียนของบุตร โดยมุมมองของบิดามารดาสะท้อนออกมาเป็นกลวิธีการดูแลบุตรเพื่อลดความเสี่ยงที่บุตรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ได้ 8 กลวิธี ประกอบด้วย ประสพการณ์เพื่อสร้างการเรียนรู้ สื่อสารอย่างสร้างใจ ดูแลห่างๆ อย่างห่วงๆ สายใยผูกพันไม่หันสู่ยาเสพติด เข้าใจเพื่อไปต่อ อีสระเพื่อนำพาอนาคตส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างสุข และสอนคบเพื่อนที่ไม่ทำให้พลาด ดังนี้

2.3.1 ประสพการณ์เพื่อสร้างการเรียนรู้
บิดามารดาได้สนับสนุนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสารเสพติด ใช้วิธีการที่หลากหลายในการให้ความรู้ เช่น การสอน การให้คำแนะนำเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด และใช้การยกตัวอย่างผลจากคนรอบข้างที่ใช้สารเสพติด บางส่วนได้ให้ข้อมูลการสนับสนุนความรู้และประสบการณ์ด้านสารเสพติดโดยการยกตัวอย่างกรณีศึกษาให้บุตรฟัง ดังคำพูดต่อไปนี้

“ครับ อธิบายเหตุผลแล้วก็เล่าประสบการณ์ อย่างน้อยๆ บางคนนะ ไม่เสกภัยมาแต่ไปด้วยกับเขา

แล้วที่นี้ ตรวจค้นมันก็ต้องร่วมกันครอบครองกันยา แต่ก่อนนะครับ แล้วที่นี้ หลังจาก 3 ปีให้หลัง ไปสอบติดตำรวจ เขาก็ตรวจสอบประวัติมา ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ไม่ติดอีก ก็อธิบายไปให้เขาฟังว่าเนี่ยเห็นไหมล่ะ เราไม่ได้ยุ่งแต่ไปเชื่อเพื่อนมากกว่า เขาก็อ้อ เข้าใจ เราก็ดอนไปด้วย แล้วก็อธิบายให้เขาฟังว่าอนาคตมันก็เสียไปเลย” (F1, P5Line120-124)

2.3.2 สื่อสารอย่างสร้างใจ เป็นการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สำคัญในการป้องกันการใช้สารเสพติดในครอบครัว การสื่อสารของบิดามารดากับบุตรในการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสารที่เปิดกว้างอย่างจริงใจเกี่ยวกับการให้การสนับสนุน การบอกถึงอันตรายของสารเสพติด โอกาสในการสื่อสารที่สนับสนุนความไว้วางใจและชักจูงให้เยาวชนกลับมาสู่เส้นทางที่ปลอดภัยจากยาเสพติด ดังคำพูดต่อไปนี้

“ต้องดึงออกมาและต้องให้กำลังใจก่อน แล้วก็ต้องพยายามแยกออกมาให้ได้ ดึงออกมาให้ได้ คือถ้ามันถลำไปจริง ๆ มันก็ต้องแยกออกมา อยากสอนอยากบอกลูก แต่ก็หุดหิดใจกันอย่างนี้ครับ ผมบอกว่าถ้าพ่อหุดหิดก็ให้แม่เขาคูขี้ให้แม่ไปคุยกันดี ๆ เขาจะได้แยกออกมา พยายามดึงออกจากกลุ่มที่มันแข็ง ๆ ออกมาให้ได้ ถ้าเราปล่อยเลยเราก็จะปล่อยให้เขาไปเลยแหละครับ ไม่ได้ครับ ต้องพยายามโน้มน้าวมาให้ได้ ดึงมาให้ได้ ถ้าปล่อยปล่อยไปนิดนึงมันก็จะกลับไปหากันอีกได้ ก็ติดกันอยู่แล้ว ในส่วนนี้เราก็จะให้กำลังใจ เราก็ดึงเขากลับมา ค่อย ๆ พุด ค่อย ๆ โน้มน้อมมาก็จะอยู่ประมาณนี้ครับ” (F1, P8Line214-218)

2.3.3 ดูแลห่างๆ อย่างห่วงๆ บิดามารดาได้ให้มุมมองในการกำกับดูแลบุตรเพื่อป้องกันภาวะเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด โดยบิดามารดาได้คอยสังเกตพฤติกรรมห่างๆ รับรู้กิจกรรมของวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ บุตรตนเองอยู่ที่ใด ทำอะไร และอยู่กับใคร ซึ่งเป็นการช่วยลดโอกาสที่เยาวชนจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดและยังอยู่ในระบบการศึกษาจนจบการศึกษาได้

ดังกล่าวต่อไปนี้

“จะต้องเลี้ยงแบบสังเกตดูเด็ก ดูพฤติกรรม คุณนิสัย และความเป็นอยู่ของเขา ว่าเขาปฏิบัติตัวยังงี เขาจะเชื่อฟังพ่อแม่ไหม อยู่บ้านอย่างอยู่ข้างนอกอย่าง ไปข้างนอกกับเพื่อนบ่อยๆ จะต้องสังเกต คุยกับเขาให้เขา เชื่อใจว่าเราจะดูแลและให้คำปรึกษาเขาได้ คอยตักเตือน คอยดูแลเขาอยู่เรื่อย ๆ” (M4, P4Line 92-94)

“หมายถึงว่า ถ้าเราทำอย่างนั้นอย่างนี้มัน ดูก็จะยังงีอยู่ ก็อย่างน้อยๆ พวกน้อยๆ เขาก็มีสังคม ของเขา ก็มีบ้างกินข้าวกินอะไร จิบเล็กๆ น้อยๆ แล้วก็ กินข้าว เสริมก็แยกย้ายกันนอนก็ประมาณนี้ครับ บางที กลางคืนก็ห้ามออกไปไหน ขับรถก็ให้ระวังจะไรอย่างนี้ ครับ คือประสบการณ์ตรงของผมมันก็มีในส่วนนี้ด้วย ก็ให้ระวังอยู่ห่างๆ” (F1, P3Line59-62)

2.3.4 สายใยผูกพันไม่หันสู่ยาเสพติด ความผูกพันในครอบครัวที่ดี เป็นความสัมพันธ์ที่อบอุ่น และใกล้ชิดระหว่างบิดามารดากับบุตร ช่วยลดโอกาส การใช้สารเสพติด โดยจากการที่มีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะช่วยสร้างความมั่นคงทาง อารมณ์และลดความเสี่ยงในการใช้สารเสพติด ดังคำพูด ต่อไปนี้

“เขาเคยพูดว่าเขาห่วงแม่ ทุกวันนี้เขาก็ทำ เพื่อแม่ บางทีเด็กมีความก้าวร้าวนิดหน่อยแต่เขายังมี สายใย เขาจะห่วง เขาบอกว่าเขาน่าห่วงแม่นะ ทุกวันนี้ เขาก็เรียนเพื่อแม่นะ เขาคูยให้ฟัง ก็สบายใจเรื่องเลี้ยง เขามาไม่ลำบากใจ” (M4, P2Line40-41)

2.3.5 เข้าใจเพื่อไปต่อ การสนับสนุนทาง อารมณ์เป็นหน้าที่บิดามารดาให้กำลังใจ ไม่กดดัน เข้าใจ และยอมรับความรู้สึกของบุตร เป็นพื้นที่ปลอดภัยใน การสะท้อนให้บุตรเห็นหนทางการหลุดพ้นจากความ ทุกข์ใจและปัญหา การสนับสนุนนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้าง ความมั่นใจและความเข้มแข็งทางจิตใจของบุตรใน การดำเนินชีวิตต่อไป ดังคำพูดต่อไปนี้

“เมื่อเจอเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เกี่ยวกับลูก บางที ลูกเรียนหนังสือแล้วมาปรึกษาแม่ แม่ก็บอกให้เขาค่อยๆ

ปรับตัวกับเขาไป ไม่ว่าจะเรื่องเรียนเรื่องทำงานกลุ่ม เวลาถูกมาปรึกษาแม่ก็ให้คำแนะนำไปว่าที่เราทำงาน มันก็มีปัญหาทุกคนแหละลูก ค่อยๆ ปรับตัวเข้าหา เขา เรื่องใหญ่ๆ ไม่ค่อยมี” (M3, P1Line13-15)

“ตามความคิดของพ่อแม่ สิ่งที่ทำให้เค้าเครียด เหมือนเราไปกดดันในทุกๆ เรื่องค่ะ ถ้าเราตั้งใจในสิ่งที่ เราอยากให้เค้าเป็น เรายิ่งกดดัน เค้าก็ยิ่งเครียด ก็พ่อแม่ พยายามจะไม่กดดันลูก พยายามให้เค้าทำในสิ่งที่เค้าคิด และเค้าตั้งใจ แต่ว่าเมื่อวันไหนที่เค้าเพลอในสิ่งที่ไม่ ถูกต้อง พ่อแม่ก็คอยแนะนำให้ค่ะ” (M6, P7Line 173-176)

2.3.6 อิสระเพื่อนำพาอนาคต บิดามารดา ให้การสนับสนุนความเป็นอิสระของบุตร โดยการส่งเสริม ให้บุตรได้มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองอย่างรับผิดชอบ ไม่บังคับ เพื่อช่วยเสริมสร้างความมั่นใจของบุตรใน การกระทำหรือเลือกสิ่งต่างๆ ในอนาคต ดังคำพูด ต่อไปนี้

“มีความสำคัญเพราะเราๆ จะไปบังคับเด็ก จะให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้แบบที่เราอยากจะได้มันก็ไม่ได้ เราต้องคุยกับเขา ปรับตัวเข้าหาเขา คิดว่าลูกเป็นอย่าง นั้น อายากให้เป็นอย่างนี้ มันไม่ได้ เราต้องถามความคิด เห็นลูกว่าอยากเป็นไหม ยิ่งกดดันเขายิ่งหนีจากเราไป อาจไปพึ่งยาพึ่งกลุ่มเพื่อนของเขา” (M3, P1Line17-19)

“ส่วนมากผมไม่ค่อยขีดเส้นให้เขาทำอะไร อยากให้เขาสนุกกับงานกับสิ่งที่เขาทำ เขาจะได้ไม่เครียด ผมดูแลส่วนมากที่ขีดเส้นนะ ผลที่ตามมาก็คือมันจะไม่ ไรรอดอะครับ 2 ปี 3 ปี ทำที่นั่นที่โน่นครั้งหนึ่งเปลี่ยน ดูๆ แล้วมันจะไม่นาน” (F1, P10Line265-266)

2.3.7 ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างสุข บิดามารดาได้ให้ข้อมูลในการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยการสนับสนุนให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มี ประโยชน์ ช่วยลดโอกาสการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ได้แก่ กิจกรรมการเล่นกีฬา กิจกรรมงานวงการบันเทิง ดังคำพูดต่อไปนี้

“ถือว่าตลอดเวลาหนะ เค้าจะพยายามอยู่กับ

กีฬา ไม่ว่าจะเป็นสมัยเรียนประถมหรือว่ามัธยม แค่ว่าจะเล่นวอลเลย์บอล สมัย ม.ต้น แล้วทุกวันแค่ว่าก็พยายามไปตีแบด แค่ว่าจะไม่ค่อยไปทำอย่างอื่น แต่พยายามออกกำลังกายแหละ แค่ว่าจะไม่ค่อยไปยุ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเหล้าเรื่องบุหรี่อะไรอย่างนี้จะนะ แค่ว่าจะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจะน้อยลง หรือเพื่อนที่ดีจะชักจูงกันกลับมาทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดังคำพูดต่อไปนี้

2.3.8 สอนคบเพื่อนที่ไม่ทำให้พลาด บิดามารดาจะใช้ประสบการณ์ส่วนตัวของตนเองในการสอนบุตรให้เลือกที่จะคบเพื่อน เพราะการคบเพื่อนที่ดีจะทำให้อยู่ในเส้นทางที่ถูกต้อง ความผิดพลาดหรือการไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจะน้อยลง หรือเพื่อนที่ดีจะชักจูงกันกลับมาทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดังคำพูดต่อไปนี้

“ส่วนมากก็จะสอนครบแล้วก็นำ จะเอาประสบการณ์ในการทำงานนี้แหละคุยกับเขาว่ามีเคสไหนมาหาพ่ออย่างนี้ นะ เห็นไหมละอนาคตดีบวบ เห็นไหมเคสนี้ ผมก็จะอธิบายให้ฟัง เอาประสบการณ์ตรงมาอธิบายให้เขาฟัง เขาก็จะรู้ และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ในกลุ่มมันก็สำคัญนะครับ การคบเพื่อนนะ การคบเพื่อนดีมันก็สบายใจอย่างหนึ่ง คิดว่าที่ไปในด้านลบหรือไปใช้ยาจะน้อยมาก หรือว่าถ้ามีใครจะออกนอกกลุ่มก็จะมีคนคอยดึงกลับมา” (F1, P8Line203-208)

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของบิดามารดาในการป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชนระดับอุดมศึกษามี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ยาเสพติดคืออุปสรรคของเป้าหมาย ความหวังของพ่อแม่ และป้องกันยาเสพติดด้วยเกราะทางใจและสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองสำคัญของบิดามารดาที่ใช้ในการดูแลบุตรเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติด ช่วยให้อบิดามารดาที่มีการตัดสินใจที่ดี

มีความเข้มแข็งและมีความยืดหยุ่นในจิตใจในการสนับสนุนบุตรให้ปรับตัวและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่เป็นการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ที่ค้นหาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันในการใช้สารเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นทั่วโลก จำนวน 23 เรื่อง จากงานวิจัยที่ค้นพบทั้งสิ้น 425 ฉบับ ในช่วงปี ค.ศ. 2016–2020 โดยผลการวิจัยพบ 3 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของเยาวชน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านชุมชน ซึ่งปัจจัยหลักเหล่านี้มีทั้งปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยปกป้อง โดยการดูแลของบิดามารดาเป็นปัจจัยเสี่ยงทางอ้อมที่อธิบายว่า การละเลยและการขาดการดูแลจากบิดามารดาทำให้สมาชิกในครอบครัวมีการใช้สารเสพติด ในขณะที่ปัจจัยภายในของบิดามารดาโดยเฉพาะบิดาที่มีข้อมูลและความตระหนักและเท่าทันด้านยาเสพติดที่ดีมีแนวโน้มที่จะปกป้องบุตรวัยรุ่นจากการใช้ยาเสพติดได้มากกว่า และการสนับสนุนและให้คำแนะนำของครอบครัวอาจเป็นปัจจัยปกป้องการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นได้ (Nawi et al., 2021)

เมื่อพิจารณารายละเอียด ในประเด็นยาเสพติดคืออุปสรรคของเป้าหมาย เป็นการสะท้อนทัศนคติทางลบต่อการใช้สารเสพติด ทำให้บิดามารดามักสื่อสารถึงอันตรายและผลกระทบด้านลบของสารเสพติดให้บุตรทราบ โดยมุมมองของบิดามารดาของเยาวชนในการวิจัยครั้งนี้ บิดามารดาที่มีความเห็นว่าการใช้สารเสพติดเป็นเรื่องที่ไม่ดีและเป็นอุปสรรคต่อการมีอนาคตที่ดีสอดคล้องกับการศึกษาของ Bilalç et al. (2021) ที่พบว่าทัศนคติของครอบครัวส่งผลต่อการติดสารเสพติดในวัยรุ่น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาในแนวทางการป้องกันและการรักษา และสอดคล้องกับการศึกษาของ Gázquez Linares et al. (2023) ที่พบว่า การมีทัศนคติทางลบต่อการใช้สารเสพติดของบิดามารดาเป็นปัจจัยปกป้องเยาวชนในการดื่มสุรา ดังนั้น การมีทัศนคติทางลบต่อสารเสพติดของบิดามารดาทำให้บิดามารดาหาทางปกป้องบุตรจากภาวะเสี่ยงต่อการใช้

สารเสพติด

ส่วนในประเด็นความหวังของพ่อแม่ พบว่า บิดามารดามีความหวังต่อการสำเร็จการศึกษาของบุตร ให้บุตรมีความเป็นอยู่ที่ดี และดูแลบิดามารดาในอนาคต ซึ่งทำให้บิดามารดาคิดค้นแนวทางในการส่งเสริมให้บุตรมีพฤติกรรมที่ดีต่อตนเองและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง รวมถึงพฤติกรรมการใช้สารเสพติด สร้างแรงจูงใจให้บุตรหลีกเลี่ยงสารเสพติดเพื่อให้บุตรบรรลุเป้าหมายในการเรียนและได้มีอาชีพที่ดีในอนาคต ซึ่งมุมมองดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Siljeholm, Eckerström, Molander, Sundbye, and Hammarberg (2024) ที่พบว่า เมื่อบิดามารดาที่เข้าร่วมโปรแกรมกับเยาวชนที่ใช้สารเสพติด ทราบว่าบุตรใช้สารเสพติด บิดามารดาจะสรรหาความช่วยเหลือที่สามารถหาได้เพื่อให้ตนเองเป็นแหล่งประโยชน์ที่พร้อมจะช่วยเหลือบุตรได้

จากการมีมุมมองว่า ยาเสพติดคืออุปสรรคของเป้าหมาย และความหวังของพ่อแม่ บิดามารดาได้ให้มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้สารเสพติด ประกอบด้วย ประสพการณ์เพื่อสร้างการเรียนรู้ สื่อสารอย่างสร้างใจ ดูแลห่างๆ อย่างห่วงๆ สายใยผูกพันไม่หันสู่ยาเสพติด เข้าใจเพื่อไปต่อ และอิสระเพื่อนำพาอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของ Reynolds et al. (2023) ที่พบว่า การสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรเกี่ยวกับอันตรายของการใช้ยาเสพติด เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการที่เยาวชนจะใช้หรือปฏิเสธการใช้สารเสพติด และสอดคล้องกับการศึกษาของ Koning, van den Eijnden, and Vollebergh (2014) ที่พบว่า การสื่อสารที่มีคุณภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร มีความเกี่ยวข้องกับระดับการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Gázquez Linares et al. (2023) ที่พบว่า การสื่อสารภายในครอบครัวสามารถเพิ่มหรือลดความเสี่ยงของวัยรุ่นในการใช้สารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

นอกจากนี้ มุมมองของบิดามารดายังสะท้อน

ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและใกล้ชิดระหว่างบิดามารดากับบุตรเพื่อช่วยลดโอกาสการใช้สารเสพติด โดยการมีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะช่วยสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และลดความเสี่ยงในการใช้สารเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับความอบอุ่นและความรู้ของบิดามารดาที่เป็นปัจจัยปกป้องต่อการใช้สารเสพติด พบว่า การเลี้ยงดูทางบวกช่วยลดความเสี่ยงในการใช้สารเสพติด การส่งเสริมให้บิดารับรู้เกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ของวัยรุ่นสามารถลดความเสี่ยงในการใช้สารเสพติดได้ (Luk, King, McCarty, McCauley, & Vander Stoep, 2017) สำหรับมุมมองเรื่องการดูแลห่างๆ อย่างห่วงๆ สะท้อนถึงการกำกับติดตามพฤติกรรมของบุตร พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นปัจจัยทำนายการตั้งใจหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดในเยาวชน (Latt, Putdivarnichapong, Phetrasuwan, & Vongsirimas, 2024) การติดตามดูแลของบิดามารดาเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ของวัยรุ่น และการต่อต้านการใช้กัญชาอย่างเข้มแข็งของบิดามารดาเป็นปัจจัยป้องกันการใช้สารเสพติดที่สำคัญ (Lobato Concha, Sanderman, Pizarro, & Hagedoorn, 2020) หากขาดการดูแลและกำกับติดตาม จะมีความเกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดในเยาวชนได้ (Jane Ling et al., 2023) ซึ่งมุมมองของบิดามารดาในการดูแลบุตรนี้ สอดคล้องกับการศึกษาที่เป็นการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อระบุและอภิปรายข้อมูลทางระบาดวิทยาปัจจุบันเกี่ยวกับความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มวัยรุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีอิทธิพลอย่างมากจากผู้ปกครอง พบว่า วัยรุ่นที่มีบิดามารดาแยกทางกันมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้าสูงกว่าวัยรุ่นที่มีบิดามารดาแต่งงานกัน และการมีครอบครัวที่สมบูรณ์เป็นปัจจัยปกป้องการใช้นิโคตินไฟฟ้า และสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การขาดบิดาหรือมารดาสามารถส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล ที่นำไปสู่การใช้สารเสพติดได้ (Jane Ling et al., 2023) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการสังเคราะห์หลักฐานจาก

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ยาสูบและแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น และคนหนุ่มสาวชาวไนจีเรีย เพื่อระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาสูบและแอลกอฮอล์ ที่พบว่า การขาดการดูแลจากผู้ปกครองเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้แอลกอฮอล์และยาสูบของวัยรุ่น (Ekpenyong et al., 2024) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Madkour et al. (2017) ที่พบว่า การมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและการสื่อสารที่ตึงเครียดระหว่างบิดามารดากับบุตร มีผลในการป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์แบบหนักหน่วงในช่วงวัยรุ่นใหญ่ตอนต้น และระบุว่า การปรับปรุงคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดา มีส่วนช่วยลดพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นปัญหาในช่วงวัยที่มีความเปราะบางนี้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชน นักบำบัด หรือนักวิชาการ ควรนำมุมมองของบิดามารดาในการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวางแผนการดำเนินกิจกรรม เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในนักศึกษามหาวิทยาลัย
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาอุบัติการณ์และปัจจัยทำนายของมุมมองของบิดามารดาที่ป้องกันการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติการประยุกต์ใช้มุมมองของบิดามารดาในการดำเนินกิจกรรม เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในวัยรุ่นในหลายๆ รูปแบบให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท
 - 2.2 ควรมีการศึกษามุมมองของบิดามารดาเกี่ยวกับการป้องกันการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น ที่อาจนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในนักศึกษามหาวิทยาลัยให้เหมาะสมกับบริบท

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ที่สนับสนุนงบประมาณและทุนการวิจัย ขอขอบคุณสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 2 ในการสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิชาการด้านสารเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออก ขอขอบคุณศูนย์วิชาการสารเสพติด ภาคตะวันออก ภายใต้การดำเนินงานของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่สนับสนุนกระบวนการต่างๆ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่เป็นมุมมองต่างๆ เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลาส. (2567). *การบำบัดร่วมสมัยทางการพยาบาลจิตเวชสำหรับเยาวชนที่ใช้สารเสพติด: แนวคิดสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: วนดาการพิมพ์.
- ธนากร ธนวัฒน์. (2567). ผลกระทบในทุกมิติจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า การทบทวนแนวทางการจัดโปรแกรมสำหรับการสร้างการรับรู้ถึงอันตรายต่อสุขภาพและการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยรุ่น. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 7(2), 93–106.
- วรภรณ์ ประทีปธีรานันต์. (2562). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารพยาบาล*, 68(1), 49–57.
- วรภรณ์ มั่งคั่ง, จินตนา วัชรสินธุ์, และวรรณิ์ เดียววิเศษ. (2559). ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่ง. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 11(2), 53–63.

- วลันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2566). สถานการณ์ ความเสี่ยง
ข้อพิจารณา รัฐบาลไทยกับปัญหาเสพติดในเยาวชน
กรณีศึกษา จังหวัดภาคเหนือตอนล่างในช่วง
ปี ค.ศ. 2019–2020. *วารสารวิชาการ มทร.
สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*,
8(1), 61–76.
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ
บรมราชชนนี. (2563). *สถิติการเข้ารับการรักษา
ยาเสพติดในประเทศไทย ปี 2563*. สืบค้นจาก
[http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?
option=com_content&task=view&id=45
96&Itemid=53](http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=4596&Itemid=53)
- สรวิษฐ์ เหล่าตรุณ, จิมห์จุฬา ชัยเสนา ดาลลาส, และ
ภรภัทร เสงอุดมทรัพย์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพล
ต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียน
โรงเรียนขยายโอกาส. *วารสารการพยาบาลและ
การดูแลสุขภาพ*, 36(4), 146–156.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *สรุปผลการสำรวจ
ความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินงาน
ตามแผนปฏิบัติการภายใต้นโยบายและแผน
ระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และ
แก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2567*. สืบค้นจาก [https://www.nso.go.th/
nsoweb/storage/infomotion/2024/20240
920163655_86839.pdf](https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/infomotion/2024/20240920163655_86839.pdf)
- อารดา คูเจริญ. (2564). การสำรวจสถานะองค์ความรู้
ของปัจจัยสาเหตุและมาตรการป้องกันและแก้ไข
ปัญหายาเสพติดในเยาวชน: ช่องว่างองค์ความรู้
สำหรับการวิจัยในอนาคต. *วารสารมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา*, 15(1), 238–268.
- Bilaç, Ö., Önder, A., Kavurma, C., Eslek, A.,
Uzunoglu, G., Yalin Sapmaz, S., & Kandemir,
H. (2021). Maternal attitudes, irritability,
problem solving skills and decision making
in adolescents with substance use: Case-
control study. *Turk Psikiyatri Dergisi*,
32(1), 17–25. doi:10.5080/u25055
- Cox, R. B., Washburn, I. J., Croff, J. M., & Ringwalt,
C. L. (2021). Parental school-involvement
and substance use? a novel family-based
prevention strategy for Latino youth.
Family Relations, 70(4), 1178–1189.
doi:10.1111/fare.12533
- Ekpenyong, M. S., Jagun, H., Stephen, H. A.,
Bakre, A. T., Odejimi, O., Miller, E., ...
Bosun-Arije, S. F. (2024). Investigation
of the prevalence and factors influencing
tobacco and alcohol use among adolescents
in Nigeria: A systematic literature review.
Drug and Alcohol Dependence, 256,
111091. doi:10.1016/j.drugalcdep.2024.
111091
- Gázquez Linares, J. J., Barragán Martín, A. B.,
Molero Jurado, M. D. M., Simón Márquez,
M. D. M., Pérez-Fuentes, M. D. C., Martos
Martínez, Á., & Del Pino Salvador, R. M.
(2023). Perception of parental attitudes
and self-efficacy in refusing alcohol drinking
and smoking by Spanish adolescents:
A cross-sectional study. *International
Journal of Environmental Research and
Public Health*, 20(1), 808. doi:10.3390/
ijerph20010808

- Jane Ling, M. Y., Abdul Halim, A. F. N., Ahmad, D., Ahmad, N., Safian, N., & Mohammed Nawi, A. (2023). Prevalence and associated factors of e-cigarette use among adolescents in Southeast Asia: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 3883. doi:10.3390/ijerph20053883
- Koning, I. M., van den Eijnden, R. J., & Vollebergh, W. A. (2014). Alcohol-specific parenting, adolescents' self-control, and alcohol use: A moderated mediation model. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 75(1), 16–23. doi:10.15288/jsad.2014.75.16
- Latt, N. N. N., Putdivarnichapong, W., Phetrasuwan, S., & Vongsirimas, N. (2024). Factors predicting the intention of drug abuse avoidance among adolescents in Pinlaung Township, Myanmar: Predictive correlational design. *BMC Public Health*, 24(1), 8. doi:10.1186/s12889-023-17419-4
- Liamputtong, P. (Ed.). (2019). *Handbook of research methods in health social sciences*. Singapore: Springer.
- Lobato Concha, M. E., Sanderman, R., Pizarro, E., & Hagedoorn, M. (2020). Parental protective and risk factors regarding cannabis use in adolescence: A national sample from the Chilean school population. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 46(5), 642–650. doi:10.1080/00952990.2020.1775238
- Luk, J. W., King, K. M., McCarty, C. A., McCauley, E., & Vander Stoep, A. (2017). Prospective effects of parenting on substance use and problems across Asian/Pacific Islander and European American youth: Tests of moderated mediation. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 78(4), 521–530. doi:10.15288/jsad.2017.78.521
- Madkour, A. S., Clum, G., Miles, T. T., Wang, H., Jackson, K., Mather, F., & Shankar, A. (2017). Parental influences on heavy episodic drinking development in the transition to early adulthood. *Journal of Adolescent Health*, 61(2), 147–154. doi:10.1016/j.jadohealth.2017.04.002
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S., & Epstein, N. B. (2000). The McMaster Approach to Families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 168–189. doi:10.1111/1467-6427.00145
- Nawi, A. M., Ismail, R., Ibrahim, F., Hassan, M. R., Manaf, M. R. A., Amit, N., ... Shafurdin, N. S. (2021). Risk and protective factors of drug abuse among adolescents: A systematic review. *BMC Public Health*, 21(1), 2088. doi:10.1186/s12889-021-11906-2
- Reynolds, A., Keough, M. T., Blacklock, A., Tootoosis, C., Whelan, J., Bomfim, E., ... Burack, J. A. (2023). The impact of cultural identity, parental communication, and peer influence on substance use among Indigenous youth in Canada. *Transcultural Psychiatry*, 61(3), 351–360. doi:10.1177/13634615231191999

- Rusby, J. C., Light, J. M., Crowley, R., & Westling, E. (2018). Influence of parent-youth relationship, parental monitoring, and parent substance use on adolescent substance use onset. *Journal of Family Psychology*, 32(3), 310–320. doi:10.1037/fam0000350
- Siljeholm, O., Eckerström, J., Molander, O., Sundbye, J., & Hammarberg, A. (2024). 'Before, we ended up in conflicts, now we can provide support'—Experiences of Community Reinforcement and Family Training (CRAFT) for parents of young adults with hazardous substance use. *BMC Psychiatry*, 24(1), 464. doi:10.1186/s12888-024-05913-x
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2024). *UNODC World drug report 2024: Harms of world drug problem continue to mount amid expansions in drug use and markets*. Retrieved from https://www.unodc.org/unodc/en/press/releases/2024/June/unodc-world-drug-report-2024_-harms-of-world-drug-problem-continue-to-mount-amid-expansions-in-drug-use-and-markets.html
- World Health Organization. (2021). *Adolescent and young adult health*. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>
-